

UNIVERSITI PUTRA MALAYSIA

**PENGARUH ALAM SEMULA JADI TEMPATAN DALAM REKA
MOTIF TEKSTIL MELAYU KELANTAN**

HAZIYAH BINTI HUSSIN

FRSB 2000 2

**PENGARUH ALAM SEMULA JADI TEMPATAN DALAM REKA MOTIF
TEKSTIL MELAYU KELANTAN**

Oleh

HAZIYAH BINTI HUSSIN

**Tesis yang Dikemukakan Sebagai Memenuhi Syarat untuk Memperolehi
Ijazah Doktor Falsafah di Fakulti Reka Bentuk dan Seni Bina
Universiti Putra Malaysia**

Mei 2000

Dedikasi kepada semua ahli keluarga
yang memberi sokongan moral sehingga selasanya penulisan tesis ini

Abstrak tesis yang dikemukakan kepada Senat Universiti Putra Malaysia sebagai memenuhi keperluan untuk ijazah Doktor Falsafah

**PENGARUH ALAM SEMULA JADI TEMPATAN DALAM
MOTIF TEKSTIL MELAYU KELANTAN**

Oleh

HAZIYAH BINTI HUSSIN

Mei 1999

Pengerusi: Dr. Nordin Abdul Rahman

Fakulti: Reka Bentuk dan Seni Bina

Kajian ini adalah untuk mendapat maklumat tentang pengaruh alam semula jadi tempatan dalam reka motif tekstil Melayu di Kelantan. Dengan itu, kajian ini dijalankan di daerah Kota Bharu, Kelantan. Pendekatan kajian kualitatif telah digunakan untuk menyokong analisis. Kaedah kajian ini melibatkan dua sumber bahan, iaitu sekunder (bahan teks) dan primer (artifak dan temu bual). Sumber temu bual telah melibatkan 30 informan yang dipilih berdasarkan sampel bermaklumat secara teknik 'snowballing'. Bahan artifak pula terdiri daripada 315 jenis yang didapati daripada blok batik dan kain songket.

Hasil kajian daripada bahan artifak mendapati tumbuh-tumbuhan merupakan sumber inspirasi yang terpenting, merangkumi 221 jenis (70.16 %). Kajian dari segi pemilihan dan kegunaan motif, mendapati penghasilan motif

tumbuh-tumbuhan dibuat berdasarkan keunikan bentuk, sumber yang senang didapati, sumber makanan dan ubatan. Sumber pemilihan motif daripada hidupan pula adalah berdasarkan kepentingan dari segi makanan, pengaruh Hindu dan senang didapati. Motif daripada sumber kosmos dan alam bumi pula dipilih berdasarkan keunikan dan simbol. Dari segi teknik pula, batik lebih banyak menghasilkan motif tumbuh-tumbuhan berbanding dengan songket. Songket merupakan penyumbang terbanyak dalam penggunaan motif sumber hidupan, kosmos dan alam.

Analisis kajian mendapati bahawa pemilihan motif tumbuh-tumbuhan merupakan sumber utama dalam inspirasi motif tekstil di Kelantan berdasarkan kesedaran orang Melayu, khususnya seniman dan tukang serta pengguna terhadap larangan Islam. Analisis kajian ini juga mendapati ketiadaan kefahaman tentang prinsip reka bentuk menjadikan pengusaha tekstil lebih gemar meniru motif batik dari dalam dan luar negara. Dalam penghasilan motif songket pula, didapati penenun tidak lagi menghasilkan motif yang halus dari segi pembuatan. Penenun biasanya meniru motif yang dibuat pada masa lalu tanpa memahami falsafah pemilihan asal. Keadaan ini menghalang pengusaha batik dan songket daripada menjadi lebih kreatif dan inovatif.

Abstract of thesis submitted to the Senate of Universiti Putra Malaysia in fulfilment of the requirements for the degree of Doctor of Philosophy.

**THE INFLUENCE OF LOCAL ENVIRONMENT ON THE MALAY TEXTILE
MOTIF IN KELANTAN**

By

HAZIYAH BINTI HUSSIN

May, 2000

Chairman: Dr. Nordin Abdul Rahman

Faculty: Reka Bentuk dan Seni Bina

This study was conducted to gather information on the influence of local environment on Malay textiles motif in Kelantan. It was conducted in the district of Kota Bharu. Qualitative approach was widely used in this study. Quantitative approach was used to support the analysis. Data for the research were gathered from two sources, namely, primary (interview and artefact) and secondary (texts) data. The sample for the primary source consisted of 30 informants who have some experienced in the field, and they were chosen using "snowballing technique". The primary data also included artefacts in the form of batik blocks and songket materials. Three hundred fifteen samples were taken for the analysis.

An analysis of the motifs used in the artefacts showed that 221 types (70.16 %) were based on plants. This seemed to indicate that plants were the

most influential source of inspiration for motifs. Further analysis showed that plants were favoured due to their unique forms, easy attainability as well as their importance as a food and traditional medicine. The selection of motif influenced by other life forms were based on their importance as sources of food, Hinduism, and easy availability. The selection of motifs from cosmic and earth sources were based on their uniqueness and symbolism. From the aspect of technique, batik production saw greater use of plant motifs as compared to songket. Motif involving other life forms, the cosmos and environment were evidenced mainly in songket.

The emphasis on plant motifs in Kelantan textile is largely due to the awareness of the Islamic prohibition on using life forms as an art motif among the predominantly Malay artists, craftsmen and consumers. Another finding revealed that a lack of understanding in the principles of design has led these textile entrepreneurs to merely copy batik motifs produced locally and abroad. Producers of songket motif also showed a lack of ability to produce fine motifs. songket weavers normally copied motifs from the past without any awareness of the philosophy of the selection of these motifs that have been passed down through the ages. These activities have discouraged batik and songket producers from becoming creative and innovative.

PENGHARGAAN

Pertama sekali saya mengucapkan terima kasih kepada pengerusi, Dr. Nordin Ab. Rahman selaku penyelia yang memberi tunjuk ajar serta bimbingan sehingga siapnya penulisan tesis ini. Saya juga ingin merakamkan ribuan terima kasih kepada ahli jawatan kuasa penyelia, Profesor Madya Dr. Azahari Ismail dan Profesor Datuk Dr. Nik Hassan Shuhaimi Nik Ab. Rahman yang banyak membimbing dan memberi tunjuk ajar sehingga selesainya penulisan tesis ini. Seterusnya saya ingin mengucapkan ucapan terima kasih kepada Dr. Mustafa Mohd. Shariff, Dr. Shamsuddin Ahmad dan Dr. Raja Ahmad Tajudin Shah yang telah menyelia pada peringkat awal penulisan tesis ini.

Penghargaan yang tidak terhingga kepada Universiti Putra Malaysia yang telah meluluskan cuti belajar dan biasiswa serta memberi sumbangan penyelidikan jangka pendek serta pembiayaan bagi tujuan pengajian ini. Saya juga berterima kasih kepada pihak Perpustakaan Universiti Putra Malaysia, yang telah membantu saya dalam mendapatkan bahan rujukan daripada luar Universiti bagi tujuan penulisan tesis ini. Saya juga ingin merakam terima kasih kepada Puan Zuraidah Ibrahim, perpustakawan Universiti Malaya yang telah banyak membantu penyelidik mendapatkan bahan rujukan bagi penulisan tesis ini.

Penghargaan juga ditujukan kepada Encik Ismail Saidin, ahli botani Melayu yang banyak membantu penulis menyemak dan mengenalpasti nama sains tumbuh-tumbuhan yang digunakan dalam penulisan tesis ini. Saya juga tidak lupa mengucapkan ribuan terima kasih kepada Drs. Abdul Rahman al-Ahmadi dan Y.M. Raja Fauziah Raja Tun Uda yang turut memberi sumbangan bahan maklumat yang memantapkan lagi penulisan tesis ini. Saya juga ingin mengucapkan penghargaan kepada individu yang telah memberi maklumat bahan temu bual, bahan artifak dan juga sumber maklumat tumbuh-tumbuhan yang digunakan dalam penyelidikan dan penulisan tesis ini.

Setinggi terima kasih juga ingin saya tujukan kepada Puan Norwani Mohd. Nawawi dan Puan Azah Aziz yang membantu mengenalpasti nama motif dan menyemak serta menambah sumber bahan temu bual. Ucapan terima kasih juga ditujukan kepada Dr. Najib Dawa yang memberi sumbangan bahan rujukan khususnya yang berkaitan dengan seni yang digunakan dalam penulisan ini. Terima kasih juga diucapkan kepada pihak Muzium Negeri Kelantan dan Muzium Seni Asia, khususnya Prof. Madya Dr. Othman Yatim dan juga Encik Aziz Abdul Rashid yang telah mengizinkan penulis menggunakan bahan artifak tekstil bagi penulisan tesis ini. Saya juga tidak melupai untuk merakamkan penghargaan kepada Puan Salmiah Ismail yang telah banyak membantu dan menyemak istilah dan bahasa yang digunakan dalam penulisan tesis ini.

Saya juga tidak ketinggalan merakamkan ribuan terima kasih kepada Dr. Norizan, Puan Siti Nor, Dr. Sidek, Encik Mat Husaini, Puan Habsah, Puan Norhayati, Puan Wan Sakinah, Puan Rajnah, Puan Halimatun dan juga individu yang telah memberi bantuan secara langsung dan tidak langsung sehingga terhasilnya tesis ini.

Saya mengesahkan bahawa Jawatankuasa Pemeriksa bagi Haziyah binti Hussin telah mengadakan pemeriksaan akhir pada 26hb. Mei 2000 untuk menilai tesis Doktor Falsafah beliau yang bertajuk " Pengaruh Alam Semula Jadi Tempatan Dalam Reka Motif Tekstil Melayu Kelantan" mengikut Akta Universiti Pertanian Malaysia (Ijazah Lanjutan) 1980 dan Peraturan-Peraturan Universiti Pertanian Malaysia (Ijazah Lanjutan) 1981. Jawatankuasa Pemeriksa memperakukan bahawa calon ini layak dianugerahkan ijazah tersebut. Anggota Jawatankuasa Pemeriksa adalah seperti berikut:

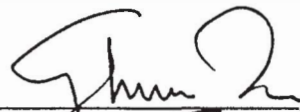
Mustafa Kamal bin Mohd. Shariff, Ph. D.
Profesor Madya
Fakulti Reka Bentuk dan Seni Bina
Universiti Putra Malaysia
(Pengerusi)

Nordin bin Ab. Rahman, Ph. D.
Fakulti Reka Bentuk dan Seni Bina
Universiti Putra Malaysia
(Ahli)

Azahari bin Ismail, Ph.D., Prof. Madya
Fakulti Pengajian Pendidikan
Universiti Putra Malaysia
(Ahli)

Datuk Nik Hassan Shuhaimi Nik Ab. Rahman, Ph. D., Profesor
Institiut Alam dan Tamadun Melayu
Universiti Kebangsaan Malaysia
(Ahli)

Othman Mohd. Yatim, Ph. D., Prof. Madya
Muzium Seni Asia
Universiti Malaya
(Pemeriksa Bebas)

MOHD. GHAZALI MOHAYIDIN, Ph. D.
Profesor
Timbalan Dekan
Pusat Pengajian Siswazah
Universiti Putra Malaysia

Tarikh: **12 JUN 2000**

Tesis ini telah diserahkan kepada Senat Universiti Putera Malaysia dan telah diterima sebagai memenuhi keperluan ijazah Doktor Falsafah.

Kamis Awang

KAMIS AWANG. Ph. D.
Profesor Madya
Dekan Pusat Pengajian Siswazah
Universiti Putera Malaysia

Tarikh: 13 JUL 2000

Saya mengaku bahawa tesis ini adalah hasil kerja saya yang asli melainkan petikan dan sedutan yang telah diberi penghargaan di dalam tesis. Saya juga mengaku bahawa tesis ini tidak dimajukan untuk ijazah-ijazah lain di Universiti Putera Malaysia atau institusi-institusi lain.

Haziyah Hussin

Tarikh: 26 Mei, 2020

SENARAI KANDUNGAN

	Halaman
ABSTRAK	III
ABSTRACT	V
PENGHARGAAN	VII
LEMBARAN PENGESAHAN	X
PENYATAAN KEASLIAN	XII
SENARAI JADUAL	XXII
SENARAI RAJAH	XXVI
SENARAI PLAT	XXXII
SENARAI PETA	XXXV
SENARAI SINGKATAN	XXXVI

KANDUNGAN

BAB 1	LATAR BELAKANG DAN PERNYATAAN MASALAH	
	KAJIAN	1
1 1	Latar Belakang	1
1 2	Pernyataan Masalah	10
1 3	Persoalan Kajian	16
1 4	Objektif Kajian	17
1 5	Kerangka Teori	17
1 6	Kerangka Konseptual	21
1 7	Kepentingan Kajian	23
1 8	Definasi Operasional	24
	1 8 1 Fabrik/Kain	25
	1 8 2 Motif	26
	1 8 3 Seni Reka/Reka Bentuk	27
	1 8 4 Tekstil	28
1 9	Peristilahan	29
	1 9 1 Realistik	30
	1 9 2 Gayaan (stylized)	30
	1 9 3 Abstrak	30
	1 9 4 Kontemporari (contemporary)	31
	1 9 5 Geometrik	31
	1 9 6 Flora/Flora Menjalar	31
	1 9 7 Lakaran Kasar	31
	1 9 8 Asal	32
	1 9 9 Rekaan	32
	1 9 10 Meniru Motif Lain	32

	1 9 11	Sarung	32
	1 9 12	Selendang	34
	1 9 13	Sepasang/Ela	35
	1 9 14	Alas Meja	35
	1 9 15	Cadar	35
	1 9 16	Sampin/Samping	35
	1 9 17	Bengkong	35
1 10		Struktur Penulisan Tesis	36
BAB 2	TINJAUAN LITERATUR		37
2 1		Pengenalan	37
2 2		Ruang Melayu	38
	2 2 1	Bangsa Melayu	39
	2 2 2	Konsep Budaya Melayu	48
	2 2 3	Sejarah dan Tamadun Melayu	56
	2 2 4	Hubungan Semenanjung Tanah Melayu Dengan Luar	59
	2 2 5	Hubungan Kelantan dengan Kepulauan Melayu	61
	2 2 6	Orang Melayu dan Islam	64
2 3		Motif dan Corak Tekstil	70
	2 3 1	Pengertian Motif Dalam Konteks Reka Bentuk	71
	2 3 2	Motif Dalam Reka Corak Tekstil	74
	2 3 3	Motif dan Alam Semula Jadi	77
	2 3 4	Motif Alam Semula Jadi Melayu Tempatan	88
2 4		Aktiviti dan Penghasilan Tekstil	94
	2 4 1	Masyarakat Lampau dan Penghasilan Tekstil	94
	2 4 2	Pengaruh dan Penggunaan Tekstil	99
	2 4 3	Warisan Tekstil Di Kelantan	105
	2 4 4	Ciri Perusahaan Songket dan Batik Di Kelantan	113
	2 4 5	Perusahaan Tenun dan Songket Di Kelantan	116
	2 4 6	Penghasilan Resis dan Batik Di Kelantan	117
2 5		Seni Reka Bentuk dan Estetika	125
	2 5 1	Seni dan Seniman	126
	2 5 2	Teori Seni Hias	128
	2 5 3	Seni Reka	130

	2 5 4	Reka Bentuk	131
	2 5 5	Seni, Seni Hias dan Seni Reka Orang Melayu	133
	2 5 6	Teori Estetika dan Keindahan	135
	2 5 7	Teori Estetika dan Keindahan Dari Sudut Orang Melayu	140
2 6	Rumusan		145
BAB 3	METODOLOGI		147
	3 1	Pengenalan	147
	3 2	Pendekatan Kajian	147
	3 3	Model dan Proses Kajian	150
	3 3 1	Isu dan Pernyataan Masalah	151
	3 3 2	Maklumat Teori dan Praktik	154
	3 3 3	Maklumat Sekunder dan Primer	154
	3 3 4	Klasifikasi Mengikut Jenis dan Kategori	154
	3 3 5	Penjelasan Dari Sudut Tipologi	154
	3 4	Reka Bentuk dan Subjek Kajian	155
	3 4 1	Reka Bentuk Kajian	157
	3 4 2	Subjek Kajian	159
	3 5	Pengumpulan Data	161
	3 6	Analisis Data dan Laporan	166
	3 7	Batasan Kajian	171
	3 8	Andaian	172
	3 9	Kesahihan dan Kebolehpercayaan	174
	3 10	Rumusan	178
BAB 4	ANALISIS TIPOLOGI		180
	4 1	Pengenalan	180
	4 2	Artifak Sumber Batik	181
	4 3	Sumber Tumbuh-tumbuhan	182
	4 3 1	Motif Kategori Buah	182
	4 3 2	Motif Kategori Bunga	184
	4 3 3	Motif Kategori Daun	200
	4 3 4	Motif Kategori Bawang dan Lumut	213
	4 4	Sumber Kosmos	216
	4 5	Sumber Hidupan	218
	4 6	Artifak Sumber Songket	229
	4 7	Sumber Tumbuh-tumbuhan	229
	4 7 1	Motif Kategori Buah	229
	4 7 2	Motif Kategori Bunga	239
	4 7 3	Motif Kategori Daun/Pucuk/	

	Pokok/Cendawan	253
4 8	Analisis Sumber Kosmos	259
4 9	Analisis Sumber Alam Bumi	264
4 10	Analisis Sumber Hidupan	270
4 11	Kategori Tipologi Motif Batik dan Songket	281
4 11 1	Kategori Tipologi Motif Batik dan Songket Sumber Tumbuh-tumbuhan	281
4 11 2	Kategori Tipologi Motif Batik dan Songket Sumber Kosmos	317
4 11 3	Kategori Tipologi Motif Batik Dan Songket Sumber Hidupan	321
4 11 4	Kategori Tipologi Motif Batik dan Songket Sumber Alam Bumi	330
4 12	Rumusan	335
BAB 5	DAPATAN KAJIAN SECARA UMUM	336
5 1	Pengenalan	336
5 2	Dapatan Kajian Motif Batik Daripada Sumber Artifak	336
5 2 1	Motif Daripada Sumber Tumbuh-tumbuhan	337
5 2 2	Motif Daripada Sumber Kosmos dan Hidupan	339
5 2 3	Penentuan Saiz Motif Artifak Batik	339
5 2 4	Saiz Motif Sumber Tumbuh-tumbuhan	340
5 2 5	Saiz Motif Batik Daripada Sumber Kosmos	346
5 2 6	Saiz Motif Batik daripada Sumber Hidupan	347
5 2 7	Motif Batik Mengikut Kepentingan dan Pemilihan	349
5 2 8	Kepentingan dan Pemilihan Sumber Tumbuh-tumbuhan	350
5 2 9	Kepentingan dan Pemilihan Motif Hidupan Daripada Sumber Daratan	363
5 2 10	Kepentingan dan Pemilihan Motif Hidupan Daripada Sumber Lautan	364
5 2 11	Kepentingan dan Pemilihan Motif Sumber Kosmos	366
5 3	Dapatan Kajian Motif Songket Daripada Sumber Artifak	367
5 3 1	Motif Daripada Sumber Tumbuh-tumbuhan	368
5 3 2	Motif Daripada Sumber Kosmos, Alam Bumi dan Hidupan	370

5 3 3	Penentuan Saiz Motif Artifak Songket	371
5 3 4	Saiz Motif Daripada Sumber Tumbuh-tumbuhan	372
5 3 5	Saiz Motif Songket Daripada Sumber Kosmos	378
5 3 6	Saiz Motif Songket Daripada Sumber Alam Bumi	379
5 3 7	Saiz Motif Songket Daripada Sumber Hidupan	380
5 3 8	Motif Songket Mengikut Kepentingan dan Pemilihan	382
5 3 9	Kepentingan dan pemilihan Motif Daripada Sumber Tumbuh-tumbuhan	382
5 3 10	Kepentingan dan Pemilihan Motif Daripada Sumber Hidupan	391
5 3 11	Kepentingan dan Pemilihan Motif Daripada Sumber Alam Bumi	393
5 3 12	Kepentingan dan Pemilihan Motif Daripada Sumber Kosmos/Ruang Angkasa	395
5 4	Dapatan Kajian Motif batik dan Songket Daripada Sumber Temu Bual dan Bertulis	396
5 4 1	Latar Belakang Motif batik dan Songket	396
5 4 2	Kepentingan dan Pemilihan Motif Sumber Tumbuh-tumbuhan Daripada Kategori Buah	397
5 4 3	Kepentingan dan Pemilihan Motif Tumbuh-tumbuhan Daripada Sumber Bunga	403
5 4 4	Kepentingan dan Pemilihan Motif Tumbuh-tumbuhan Daripada Sumber Daun	420
5 4 5	Kepentingan dan Pemilihan Motif Daripada Sumber Hidupan Daratan dan Lautan	430
5 4 6	Kepentingan dan Pemilihan Motif Daripada Sumber Alam Bumi	435
5 4 7	Kepentingan dan Pemilihan Motif Daripada Sumber Kosmos	437
5 5	Rumusan	443
BAB 6	PERBINCANGAN	444
6 1	Pengenalan	444
6 2	Tipologi Sumber Tumbuh-tumbuhan	445

6.2.1	Tumbuh-tumbuhan Berdasarkan Pemilihan dan Kepentingan.....	445
6.2.2	Perbincangan Analisis Secara Kronologikal: Kepentingan dan Pemilihan Berdasarkan Motif Tumbuh-tumbuhan Antara Tahun 1900 hingga 1920.....	451
6.2.3	Perbincangan Analisis Secara Kronologikal: Kepentingan dan Pemilihan Berdasarkan Motif Tumbuh-tumbuhan Antara Tahun 1921 hingga 1940.....	451
6.2.4	Perbincangan Analisis Secara Kronologikal: Kepentingan dan Pemilihan Berdasarkan Motif Tumbuh-tumbuhan Antara Tahun 1941 hingga 1960.....	452
6.2.5	Perbincangan Analisis Secara Kronologikal: Kepentingan dan Pemilihan Berdasarkan Motif Tumbuh-tumbuhan Antara Tahun 1961 hingga 1980.....	453
6.2.6	Perbincangan Analisis Secara Kronologikal: Kepentingan dan Pemilihan Berdasarkan Motif Tumbuh-tumbuhan Antara Tahun 1981 hingga 1999.....	453
6.2.6	Motif Batik dan Songket Sumber Tumbuh- tumbuhan Berdasarkan Teknik.....	459
6.2.7	Motif Batik dan Songket Sumber tumbuh- tumbuhan Berdasarkan Susunan.....	462
6.2.8	Motif Batik dan Songket Sumber tumbuh- tumbuhan Berdasarkan Bahagian Kain.....	465
6.2.9	Motif Batik dan Songket Sumber Tumbuh- tumbuhan Berdasarkan Tekstil dan Pakaian	470
6.2.10	Motif Batik dan Songket Sumber Tumbuh- tumbuhan Berdasarkan Trend.....	473
6.2.11	Motif Batik dan Songket Sumber Tumbuh- tumbuhan Berdasarkan Reka Bentuk.....	475
6.2.12	Motif Batik dan Songket Sumber Tumbuh- tumbuhan Berdasarkan Inspirasi.....	477
6.3	Tipologi Sumber Kosmos Berdasarkan Kepentingan dan Pemilihan.....	479

6 3 1	Motif Batik dan Songket Sumber Kosmos Berdasarkan Pemilihan Kepentingan	480
6 3 2	Perbincangan Secara Kronologikal Kepentingan dan Pemilihan Berdasarkan Motif Kosmos Antara Tahun 1900 hingga 1999	483
6 3 3	Motif Batik dan Songket Sumber Kosmos Berdasarkan Teknik	485
6 3 4	Motif Batik dan Songket Sumber Kosmos Berdasarkan Susunan	486
6 3 5	Motif Batik dan Songket Sumber Kosmos Berdasarkan Bahagian Kain	491
6 3 6	Motif Batik dan Songket Sumber Kosmos Berdasarkan Tekstil dan Pakaian	494
6 3 7	Motif Batik dan Songket Sumber Kosmos Berdasarkan Trend	495
6 3 8	Motif Batik dan Songket Sumber Kosmos Berdasarkan Reka Bentuk	498
6 3 9	Motif Batik dan Songket Sumber Kosmos Berdasarkan Inspirasi	499
6 4	Analisis Tipologi Sumber Hidupan	501
6 4 1	Motif Batik dan Songket Sumber Berdasarkan Pemilihan dan Kepentingan	501
6 4 2	Perbincangan Secara Kronologikal Kepentingan dan Pemilihan Antara Tahun 1900 hingga 1999	504
6 4 3	Motif Batik dan Songket Kategori Hidupan Berdasarkan Teknik	505
6 4 4	Motif Batik dan Songket Kategori Hidupan Berdasarkan Susunan	507
6 4 5	Motif Batik dan Songket Kategori Hidupan Berdasarkan Bahagian Kain	509
6 4 6	Motif Batik dan Songket Kategori Hidupan Berdasarkan Tekstil dan Pakaian	511
6 4 7	Motif Batik dan Songket Kategori Hidupan Berdasarkan Trend	512
6 4 8	Motif Batik dan Songket Kategori Hidupan Berdasarkan Reka Bentuk	513
6 4 9	Motif Batik dan Songket Kategori Hidupan Berdasarkan Inspirasi	514
6 5	Tipologi Alam Bumi Berdasarkan Kepentingan dan	

Pemilihan		515
6 5 1	Motif Batik dan Songket Kategori Alam Bumi Berdasarkan Pemilihan Dan Kepentingan	516
6 5 2	Perbincangan Secara Kronologikal Kepentingan dan Pemilihan Motif Alam Bumi Antara Tahun 1900 hingga 1999	517
6 5 3	Motif Batik dan Songket Kategori Alam Bumi Berdasarkan Teknik	518
6 5 4	Motif Batik dan Songket Kategori Alam Bumi Berdasarkan Susunan	519
6 5 5	Motif Batik dan Songket Kategori Alam Bumi Berdasarkan Bahagian Kain	521
6 5 6	Motif Batik dan Songket Kategori Alam Bumi Berdasarkan Tekstil dan Pakaian	522
6 5 7	Motif Batik dan Songket Kategori Alam Bumi Berdasarkan Trend	524
6 5 8	Motif Batik dan Songket Kategori Alam Bumi Berdasarkan Reka Bentuk	525
6 5 9	Motif Batik dan Songket Kategori Alam Bumi Berdasarkan Inspirasi	526
6 6	Rumusan	527

BAB 7

RINGKASAN, RUMUSAN, IMPLIKASI DAN CADANGAN		529
7 1	Pengenalan	529
7 2	Ringkasan Hasil Kajian	531
7 2 1	Motif Tekstil Daripada Sumber Kategori Tumbuh-tumbuhan	532
7 2 2	Motif Tekstil Daripada Sumber Kategori Kosmos	538
7 2 3	Motif Tekstil Daripada Sumber Kategori Hidupan	540
7 2 4	Motif Tekstil Daripada Sumber Kategori Alam Bumi	544
7 3	Rumusan Kajian	545
7 4	Implikasi	550
7 5	Cadangan	554
7 6	Cadangan Penyelidikan	557
RUJUKAN		559

LAMPIRAN	574
A LATAR BELAKANG INFORMAN DAN SUMBANGAN	575
B JADUAL PENYELIDIKAN	583
C PANDUAN TEMU BUAL	608
D NOTA KETERANGAN	612
E MOTIF BATIK	616
F MOTIF SONGKET	638
LATAR DIRI	667

SENARAI JADUAL

		Halaman
Jadual 1	Motif Alam Semula Jadi Mengikut Pemilihan Kepentingan	169
Jadual 2	Kategori Motif Batik Daripada Sumber Buah	182
Jadual 3	Kategori Motif Batik Daripada Sumber Bunga	185
Jadual 4	Kategori Motif Batik Daripada Sumber Daun	200
Jadual 5	Kategori Motif Batik Daripada Sumber Bebawang dan Lumut	213
Jadual 6	Kategori Motif Batik Daripada Sumber Kosmos	216
Jadual 7	Kategori Motif Batik Daripada Sumber Hidupan	219
Jadual 8	Kategori Motif Songket Daripada Sumber Buah	230
Jadual 9	Kategori Motif Songket Daripada Sumber Bunga	239
Jadual 10	Kategori Motif Songket Daripada Sumber Daun/Pucuk/ Pokok/Cendawan	253
Jadual 11	Kategori Motif Songket Daripada Sumber Kosmos	260
Jadual 12	Kategori Motif Daripada Sumber Alam Bumi	264
Jadual 13	Kategori Motif Daripada Sumber Hidupan	271
Jadual 14	Kategori Arifak batik Daripada Sumber Buah	341
Jadual 15	Kategori Arifak batik Daripada Sumber Bunga	342
Jadual 16	Kategori Arifak batik Daripada Sumber Daun	344
Jadual 17	Kategori Arifak batik Daripada Sumber Bebawang dan Lumut	346
Jadual 18	Kategori Arifak batik Daripada Sumber Kosmos	347

Jadual 19	Kategori Arifak batik Daripada Sumber Hidupan	348
Jadual 20	Saiz Motif Songket Daripada Sumber tumbuh-tumbuhan Kategori Buah	373
Jadual 21	Saiz Motif Songket Daripada Sumber tumbuh-tumbuhan Kategori Bunga	374
Jadual 22	Saiz Motif Songket Daripada Sumber tumbuh-tumbuhan Kategori Daun, pokok dan Cendawan	377
Jadual 23	Saiz Motif Songket Daripada Sumber Kosmos	378
Jadual 24	Saiz Motif Songket Daripada Sumber Alam Bumi	379
Jadual 25	Saiz Motif Songket Daripada Sumber Hidupan	381
Jadual 26	Motif Batik dan Songket Kategori Tumbuh-tumbuhan Berdasarkan Pemilihan dan Kepentingan Serta Tahun	459
Jadual 27	Motif Batik dan Songket Kategori Tumbuh-tumbuhan Berdasarkan Teknik dan Tahun	462
Jadual 28	Motif Batik dan Songket Kategori Tumbuh-tumbuhan Berdasarkan Susunan dan Tahun	465
Jadual 29	Motif Batik dan Songket Kategori Tumbuh-tumbuhan Berdasarkan Bahagian Kain dan Tahun	469
Jadual 30	Motif Batik dan Songket Kategori Tumbuh-tumbuhan Berdasarkan Tekstil dan Pakaian Serta Tahun	472
Jadual 31	Motif Batik dan Songket Kategori Tumbuh-tumbuhan Berdasarkan Trend dan Tahun	475
Jadual 32	Motif Batik dan Songket Kategori Tumbuh-tumbuhan Berdasarkan Reka Bentuk dan Tahun	477
Jadual 33	Motif Batik dan Songket Kategori Tumbuh-tumbuhan Berdasarkan Inspirasi dan tahun	479
Jadual 34	Motif Batik dan Songket Kategori Kosmos Berdasarkan	
	Pemilihan dan Kepentingan	484
Jadual 35	Motif Batik dan Songket Kategori Kosmos Berdasarkan	

	Teknik dan tahun	486
Jadual 36	Motif Batik dan Songket Kategori Kosmos Berdasarkan Susunan	491
Jadual 37	Motif Batik dan Songket Kategori Kosmos Berdasarkan Bahagian Kain dan Tahun	493
Jadual 38	Motif Batik dan Songket Kategori Kosmos Berdasarkan Tekstil dan Pakaian	495
Jadual 39	Motif Batik dan Songket Kategori Kosmos Berdasarkan Trend	497
Jadual 40	Motif Batik dan Songket Kategori Kosmos Berdasarkan Reka Bentuk	499
Jadual 41	Motif Batik dan Songket Kategori Kosmos Berdasarkan Inspirasi	501
Jadual 42	Motif Batik dan Songket Kategori Hidupan Berdasarkan Pemilihan dan Kepentingan	505
Jadual 43	Motif Batik dan Songket Kategori Hidupan Berdasarkan Teknik	506
Jadual 44	Motif Batik dan Songket Kategori Hidupan Berdasarkan Susunan	508
Jadual 45	Motif Batik dan Songket Kategori Hidupan Berdasarkan Bahagian Kain	510
Jadual 46	Motif Batik dan Songket Kategori Hidupan Berdasarkan Tekstil Dan Pakaian	511
Jadual 47	Motif Batik dan Songket Kategori Hidupan Berdasarkan Trend	512
Jadual 48	Motif Batik dan Songket Kategori Hidupan Berdasarkan Reka Bentuk	514
Jadual 49	Motif Batik dan Songket Kategori Hidupan Berdasarkan Inspirasi	515
Jadual 50	Motif Batik dan Songket Kategori Alam Bumi Berdasarkan	